1997 с. Тохсунньу 6 к. Бэнидиэнньик № 1 (8234)

Норуот күүһэ — көмүөл күүһэ!

ЭНСИЭЛИ

Нам улууһун хаһыата — 1935 сыл алтыннаа 5 күнүгэр төрүттэммитэ

Тыл — омук баар-суох сыаннаһа уонна быстыспат бэлиэтэ. Хас биирдии норуот бэйэтин ураты майгыннаах культуратын, үгэстэрин, тылын харыстыыр суверенной бырааптаах.

Саха Республикатын Тыл туһунан Сокуонуттан

Президент дуоһунаһыгар киирдэ

1996 сыл ахсыннаа 29 күнэ, күнүс 2 чаас. Бүгүн үтүө күн үүнэ, бүгүн үөрүү-көтүү тэнийдэ. Саха Республикатын Президенэ Михаил Ефимович Николаев иккис болдьоохо хаттаан талыллан дуоһунаһыгар киирэр үөрүүлээх церемония буолла. Үөрүүгэ-көтүүгэ Саха оператын уонна балетын государственнай театрыгар Правительство чилиэннэрэ, Государственнай Мунньах (Ил Түмэн) депутаттара, общественность бэрэстэбиитэллэрэ, сэрии уонна тыыл ветераннара, наука уонна культура деятеллэрэ, национальнай общиналар салайааччылара, улуустар делегациялара кыттыыны ыллылар.

Театр тас аантан саҕалаан национальнай кэрэбэлиэ событиеҕа анаан киэргэтиллибит. Сценаҕа Россия уонна Саха республикатын государственнай былаахтара ыйаммыттар, сэргэлэр туруоруллубуттар, президент олорор анал миэстэтэ оҥоһуллубут. Бэлэмнэммит миэстэлэргэ бочуоттаах ыалдьыттар — республика чулуу дьоно олорбуттар.

Фанфаралар өрөгөйдөөхтүк ньиргийэ түһээттэрин кытта диктор церемония саҕаламмытын биллэрэр. Оркестр «Саха маршын» оонньуур. Саха Республикатын Президенэ М. Е. Николаев вице-президент С. С. Борисовтыын саалаҕа киирилэрин мустубут дьон туран эрэн ытыс таһыныытынан көрсөллөр.

Диктор киирии тылы Саха Республикатын Правительствотын Председателин бастакы солбуйааччытын эбээһинэһин толороччу С. Н. Назаровка биэрэр.

Биһиги государствобыт баһылыга иккис болдьоохо хаттаан быыбарданыыта, диэтэ С. Н. Назаров, президеҥҥэ саҥа кэрдиис кэм саҕаланыытын таһынан республика салгыы сайдыытын мэктиэтэ, бигэ турукка уонна сөбүлэһиигэ тиийии саҕаланыыта. Олус ыарахан кэмҥэ, уустук быһыыгамайгыга биһиги бастакы президеммит республика эл-бэх национальностаах норуотун этэҥҥэ баччаҕа аҕалла, суверенной республика талан ылбыт сүрүн курсун олоххо киллэриигэ биллэр-көстөр ситиһиилэннэ. Президент Николаев төрөөбүт республикатыгар бигэ эйэни, өйдөһүүнү олохтоото. Дьэ ол иһин Саха сирин быыбардааччылара киниэхэ бэйэлэрин дьылҕаларын итэҕэйдилэр, 2000 сылы кинилиин көрсөргө быһаарыннылар.

Онтон С. Н. Назаров тылы Быыбар киин комиссиятын председателэ В. Н. Михайловка биэрэр. Кини иһитиннэрбитинэн, 1996 сыл ахсыннаа 22 күнүгэр Саха Республикатын президенин быыбара Конституцияны, быыбар сокуоннарын чуолкайдык тутуһан ыытылынна. Быыбардыыр урналарга быыбардааччылар 64,6 бырыһыаннара кэлбититтэн 59 бырыһыантан тахсата куоластарын М. Е. Николаевка биэрдилэр. Манан Саха сирин олохтоохторо демократическай реформалар курстарын өйүүллэрин бигэтик көрдөрдүлэр. Икки үйэ алтыһыытыгар норуот дьылҕатын итэҕэйбит киһибитигэр уҕараабат эрчими, духовнай уонна эт-хаан өттүнэн күүстээх буоларыгар баҕарабыт.

Итинник этэн туран В.Н. Михайлов М. Е. Николаевка Саха Республикатын Президенинэн иккис болдьоохо хаттаан талыллыбытын туһунан сибидиэтэлистибэни уонна дастабырыанньаны туттарар. Саалаҕа ытыс тыаһа көхтөөхтүк хабылла түһэр.

Диктор президент Николаевы анал тэриллиилээх миэстэҕэ бирисээгэ биэрэригэр ыгырар.

Президент М. Е. Николаев андаҕара:

«Президент эбээһинэстэрин үтүө суобастаахтык толороуом, Саха Республикатын Конституциятын уонна сокуоннарын тутуһуом, кини суверенитетын көмүскүөм, киһи уонна гражданин бырааптарын ытыктыам, Саха Республикатын элбэх омук дьонноох норуотун интэриэһин көмүскүөм диэн бэйэм чиэспинэн уонна үтүө ааппынан андаҕайабын».

Тыл этиитэ саҕаланар. Бастакы тыл Депутатскай дааҕы хайа байытар комбинатын директора, Ил Түмэн депутата **В. А. Дьяконовка** бэриллэр. Хотугу сиргэ 30 сыл олорбут салайааччы — М. Е. Николаев быыбарга итэҕэллээх киһитэ. Кини хаттаан талыллыбыт президент хайабайытар салааны сайыннарыыга ыытар курсун биһириирин, инники былааннарын туһунан эттэ.

Ырааҕы көрөр, булгуруйбат эрэллээх, сэмэй, муударай сахам норуота, диэтэ Уус-Алдан баһылыга **А. В. Мигалкин,** ыарахан кэмҥэ олус сөптөөх быһаарыыны ылыммытынан киэн туттабын. Дьылҕа-хаан кытаанах кэмҥэ чулуу дьону таһаарар. Оннук киһибитинэн дьонугар-сэргэтигэр сылаас истиҥ сыһыаннаах, норуотугар бэриниилээх президеммит Михаил Ефимович Николаев буолар. Кини салалтатынан ил-эйэ турутуруо, Сахабыт сирэ чэчирии сайдыа, саҥа үйэни эрэллээхтик көрсүөхпүт. Саха Республикатын Наукаларын Академиятын президенэ, М. К. Аммосов аатынан Саха государственнай университетын ректора В. В. Филиппов М. Е. Николаевка наука сайдыытыгар улахан болҕомтотун уурарын иһин махтанна.

«Россия—Саха алмаастара» акционернай компания президенэ **В. А. Штыров** сүнньүнэн М. Е. Николаев суверенитеты бөҕөргөтүүгэ, республика государственнаһын сайыннарыыга үтүөлэрин ыйда. Дьиҥнээх федерализмы, Конституциянан-дуогабарынан сыһыаннаһыыны сайыннарыыга республика кылаата улахан, диэтэ В. А. Штыров, иннибитигэр өссө ыарахан сыралаах үлэ күүтэр.

Саха народнай суруйаачыта, Социалистическай Үлэ Геройа, Кулаковскай аатынан государственнай бириэмийэ лауреата Д. К. Сивцев—Суорун Омоллоон президент М. Е. Николаевка норуот барҕа махталын, дириҥ сүгүрүйүүтүн долгутуулаахтык тириэртэ. Ирбэт тоҥ арктическай сиргэ суверенной государство үөскээһинэ, диэтэ 90 саастаах ытык кырдьаҕас, киһи үөйбэтэх-ахтыбатах сэдэх көстүүтэ. Хайдыһыыны уонна утары турсууну үөскэтэ сатыыр сорох күүстэри истибэккэ быыбардааччылар М.Е. Николаевы иккис болдьоохо бэйэлэрин президеннэринэн таллылар. «Үтүөнү оҥорор киһини куһаҕан саная таарыйбат», — диэтэ ытык кырдьаҕаспыт.

Тамара КОРЯКИНА.

Бастакы уочараттаах, уталытыллыбат дьаһаллар ортолоругар тыа сиринээҕи нэһилиэниьэ олоҕун таһымын үрдэтиигэ, дьиэ кэргэни государство өйөөһүнүгэр, дьахталлар бырааптарын дьиҥ-чахчы хааччыйыыга, ыччакка үөрэниигэ уонна үлэҕэ киириигэ наадалаах усулуобуйалары үөскэтиигэ туһаайыллыбыт чопчу быһаарыылары ылыныыны инники туруорунуохха наада. Биһиги үрдүк сыаллары—Дьиэ кэргэн сыла, Ыччат сыла, Үөрэхтээһин сыла диэн дьаһаллары утумнаахтык олоххо киллэрэрбит түбэспиччэ буолбатах.

Уопсайынан киһи туһугар, кини бырааптарын, көҥүллэрин уонна үтүө аатын хааччыйыы туһунан кыһамныы биһиэхэ чуолкай барыллаах уонна чопчу ис хоһоонноох буолуох тустаахтар, ити кыһамныы былаас уонна салалта бары таһымнаах органнарын үлэлэрин сыаналааһын критерийинэн буолуохтаах. Государство бүттүүнүн сүрүн соругун — Саха сирин дьонун олоҕун таһымын дьиҥнээхтик үрдэтиини хааччыйыыны — Президент халбаҥа суох, норуот биэрбит итиэннэ Конституциянан көрүллүбүт бырааптарын уонна боломуочуйаларын толору туһанан туран, олоххо киллэриэҕэ диэн Саха сирин дьоно саарбаҕа суох эрэниэхтэрин сөп.

М. Е. Николаев СР Президенин дуоһунаһыгар киириитин сиэригэр-туомугар 1996 с. ахсыннаа 29 к. этиититтэн.

Холбоһуктаах коллегия

1996 сыл ахсыннаа 27 күнүгэр Намнааҕы гимназия спортивнай саалатыгар Саха Республикатын үөрэхтээһиҥҥэ Министерствотын уонна Нам улууһун дьаһалтатын холбоһуктаах коллегияларыгар Нам улууһун үөрэхтээһиҥҥэ управлениетын үлэтэ, М. К. Аммосов төрөөбүтэ 100 сылыгар уонна Нам улууһугар үөрэхтээһин 125 сылыгар дьаһаллар, «Саха-Азия оҕолоро» Аан дойдутааҕы оҕо фондатын стипендиаттарын үөрэхтээһин үлэһиттэриттэн испиниэктэрин бигэргэтэр, үөрэхтээһин 2000 сылга дылы программатын тустарынан боппуруостар көрүлүннүлэр, дьүүллэһилиннилэр.

Бастакы боппуруоска Саха Республикатын үөрэхтээһиҥҥэ министрин солбуйааччы Г. П. Андреев информация истилиннэ. Нам улууһун үөрэхтээһиҥҥэ управлениетын начальника Н. Г. Дьячковская хос дакылаата истилиннэ.

Кэпсэтиигэ кытыннылар: үлэлиир ыччат оскуолатыттат М. А. Сивцев, М. М. Павлов, Ис дьыала улуустааҕы отделын начальника, Тихонова З. А., Оҕо түөлбэтин киинин директора, А. И. Седалищев, норуот үөрэҕириитин үлэһиттэрин профсоюһун республикатааҕы комитетын председателэ, А. П. Сивцева, Нам улууһун социальнай харалтаҕа управлениетын начальника, А. И. Барашков, Үөдэй орто оскуолатын директора, И. С. Протопопов, Нам селотун дьаһалтатын баһылыга, Р. Е. Лукина, Түбэ нэһилиэгин дьаһалтатын баһылыга, П. П. Оконешников, Затон оскуолатын директора, Н. С. Сивцева, Саха Республикатын үөрэхтээһиҥҥэ Министрин солбуйааччы, М. В. Мучин, Саха Республикатын кадрдары бэлэмнээһиҥҥэ Киинин салайааччыта, Н. И. Протопопова, Саха Республикатын үөрэхтээһиҥҥэ министерствотын коллегиятын чилиэнэ, «Кэскил», «Юность севера» хаһыаттар кылаабынай редактора, Н.И. Шарин, Саха Республикатын үөрэхтээһиҥҥэ министерствотын коллегиятын чилиэнэ, М. П. Федоров, министри бастакы солбуйааччы, председателе солбуйааччы, Т. Т. Саввинов, СГУ кафедратын сэбиэдиссэйэ, Т. Г. Недосекова, Дьокуускай куорат 26 №-дээх орто оскуола-гимназиятын директора, А. Н. Ядреев, Нам улууһун дьаһалтатын баһылыга, В В. Федоров профессиональнай орто үөрэхтээһин управлениетын начальниҥын солбуйааччы, Е. И. Михайлова, СР үөрэхтээһиҥҥэ Министрин эбээһинэһин толороччу, коллегия председателэ.

Холбоһуктаах коллегияны Е. И. Михайлова, А. Н. Ядреев салайан ыыттылар. Иккис боппуруоска Нам улууһун дьаһалтатын баһылыгын бастакы солбуйааччы Е. Е. Иванов дакылаата истилиннэ. Мунньахха оскуолалар директордара, олохтоох дьаһалталар баһылыктара, Нам улууһун дьаһалтатын управлениеларын, отделларын салайааччылара кыттыыны ылылар.

А. ВАСИЛЬЕВ.

ИҺИРЭХ ТЫЛЛАР

Күндү кэргэммин, аҕабытын, эһэбитин, күтүөппүтүн **ДЬЯКОНОВ Борис Степановичы** үйэ аҥардаах үбүлүөйүнэн ис сүрэхпититтэн эҕэрдэлиибит!

Баҕарабыт чэгиэн доруобуйаны, уһун олоҕу, айымньылаах үлэни, дьолу-соргуну!

Кэргэниҥ, оҕолоруҥ, сиэннэриҥ уонна Света Гаврил Дьяконовтар.

Күндү убайбытын, бырааппытын **ОХЛОПКОВ Михаил Михайловичы** 50 сааскын туолар күнүгүнэн итиитик, истиҥник эҕэрдэлиибит!

Эйиэхэ баҕарабыт ыстаал курдук доруобуйаны, уһун үйэни, үлэҕэр ситиһиилэри!

Балтыҥ, эдьиийиҥ уонна кинилэр дьиэ кэргэттэрэ.

Нам улууһун I Хомустаах балыыһатын кылаабынай враһын **Александра Ильинична СУЗДАЛОВАНЫ** уонна кини салайар коллективын кэлэн иһэр Саҥа Дьылынан эҕэрдэлиибиҥ!

Барыгытыгар чэгиэн-чэбдик доруобуйаны, сир үрдүгэр баар бары үчүгэйи, кэрэни, байылыат, өлгөм олоҕу баҕарабын.

Эҕэрдэни кытта колхознай тутуу, тыыл ветерана Ульяна Прокопьевна Муксунова.

М. Е. НИКОЛАЕВ, Саха Республикатын Президенэ:

„Күүспүтүн, дьулуурбутун түмэн туран“

Биэс сыллааҕыта, ахсыннаҕы эмиэ маннык тымныы күннэригэр, биһиги республикабыт бэйэтин 70 сыллаах историятыгар аан бастаан Президени быыбардыыырга киэгник бэлэмнэммитэ. Биэс сыллааҕыта альтернативнай быыбар түмүгэр норуот үрдүк итэҕэлин мандатын ылбытым. Ол итэҕэл сорудахтаммыт дьыала иһин эппиэтинэһим кылаабынай мээрэйинэн буолбута уонна буолар, хаан-уруу Сахам сирин, республика үгүс омуктаах норуотун, Саха Республикатын билигинги уонна кэлэр кэмин уйгутугар үлэм уонна олоҕум ис дьыҥинэн буолбута уонна буолар.

Логика быһыытынан, бүгүн түмүктэри оҥоруу, анализтааһын уонна толкуйдааһын кэмэ — история кээмэйигэр төһө даҕаны кылгаһын иһин уустук, дьылҕаны быһаарар баай событиелардаах кэм ааста. Дьэ итинник түмүгү оҥоруу мин улуустарынан тиһигэ быстыбат айаннаан сылдьыыларым кэмигэр дьону-сэргэни кытта үгүс ахсааннаах көрсүһүүлэрбэр эмиэ буолар. Итинник көрсүһүү, үксүгэр формальнайа суох майгыннаах көрсүһүүлэр, олоҕу үчүгэйдик билэргэ, объективнай информацияны ыларга, общественнай организм ыарыылаах туочукаларын билэргэ кыах биэрэллэр. Туох ханнык иннинэ манныгы этэрбин эбээһинэспинэн ааҕабын.

Улуу Россия быстыспат сорҕотунан буолбут, буолар уонна мэлдьитин буолуохтаах билигинги Саха сиригэр баар бары уустуктары уонна ыарахаттары мин барытын көрөбүн. Итиннэхэ объективнай биричиинэлэр бааллар. Биһиги ирээппитигэр политикаҕа даҕаны, экономикаҕа даҕаны, дьон психологиятыгар даҕаны эриэ-дэхси уонна ыарыыта суох ааспат тосту уларыйыылар кэмнэрэ түбэстэ. Биһигиттэн бэйэбититтэн тутулуктаах субъективнай биричиинэлэр эмиэ бааллар — ыытыллар реформалар стратегияларын уонна тактикаларын икки ардыгар сорох арахсыы таһаарылынна. Россиятаҕы ыксалынан ыытыллыбыт тиһэҕэр тийиэ толкуйдамматах уонна аҕан көрүллүбэтэх приватизациялааһын экономика үгүс салааларыгар производство кээмэйин кэҥэтиигэ уонна да атын көрдөрүүлэргэ, акциялаахтар предприятие үлэтигэр сабыдыаллааһыннарыгар күүтүллүбүт түмүгү биэрбэтэ. Чуо саҥа экономическай усулуобуйаларга көдьүүстээхтик үлэлиир, күрэстэһэр дьоҕурдаах бородууксуйаны оҥорон таһаарар производство киһиэхэ быһаччы аадырыстаммыт, кини көрдөбүллэрин уонна наадыйыыларын толорор, киниэхэ дьоһун олоҕу хаамыйар социальнай политика тутуллар базатынан буолар. Бүгүнгү олоҕу хамнаһы кэмигэр төлөөбөт буолуу, пенсиялары, атын социальнай пособиелары биэриигэ кыра да буоллар харгытааһыннар уустугурдаллар. Бары таһымнаах ситэриилээх былаас органнара — Президентэн уонна Правительсттан олохтоох дьаһалталар баһылыктарыгар диэри — ылынар дьаныардаах уонна кытаанах дьаһаллара төлөспөт буолуу кризиһин содулларын суох оҥорор, саатар биллэрдик сымнатар сыаллаахтар, нолуок дьиссипилиннэтин, харчынан сыһыаннаһыылар тиһиктэрин бүтүннүүтүн бөҕөргөтүүнү ситиһэр сыаллаахтар. Ити Президент уонна Правительство күннэтэ уурар кыһамньыларыттан биирдэстэринэн буолар.

Республикаҕа Президент дуоһунаһа олохтоммутуттан уонна Президени быыбардаабыттан ыла ааспыт биэс сыл аҥардас улахан уларыйыылар уонна биһиги эдэр государственноспытын улахан тургутан көрүүлэр кэмнэриилэн эрэ буолбакка, биһиги республикабыт, Российскай Федерация толору бырааптаах субъегын быһыытынан саҥа анал туругун дьыаланан бигэргэтии, ис хоһоонунан толорон биэрии кэмнэриилэн эрэ буолбакка, ону аһаан биллэр-көстөр практическай түмүктэр кэмнэриилэн буоллулар. Мин биллэр-көстөр диэн ураты кичэйэн бэлиэтиибин, ол эбэтэр олору объективнай буоларын сүтэрбит, саҥа араскылары ылыныан итиэннэ ону аһаан бары өттүнэн өйүөн баҕарбат киһи эрэ көрбөт буолуон сөп. Итинник «харалҕан буолуунан» билигинги былааһы утараччылар ордук быыбардыыр хампаанньа кэмигэр эрэйдэнэллэр диэн эппэт буолар сатаммат.

Кэлин ааспыт биэс сыл кылаабынай практическай түмүктэриттэн биирдэстэринэн ил-эйэ уонна сөбүлэҥ быһыытамайгыта буолар. Ол Саха сиригэр мэлдьитин бэлиэ этэ уонна бу Россияҕа бүтүннүүтүгэр холкута суох, ардыгар киһи кыайан урутаан эппэт кэмигэр бииргэ түмэр күүһүнэн буолар.

Ити сылларга Россия норуоттарын ортотугар Саха Республикатын авторитетын үрдэтиигэ уонна чиҥэтиигэ, республика федеративнай сыһыаннары бөҕөргөтүүгэ уонна сайыннарыыга кылаатын улаатыннарыыга элбэх күүс-уох уурулунна. Бүгүнгү Саха сирэ — 80—90-с сыллар кирбиилэриннээҕитин курдук, бырааптара уонна боломуочуйалара суох автономия буолбатах. Итиэннэ республикаҕа киин сыһыаннаһыыта букатын атын, конституционнай-дуогабардаах төрүккэ олоҕурар сыһыаннаһыы буолла.

Тиһэх сылларга экономиканы бэйэ дьаһайарын ситиһэн баран, бэйэҕэ бырааптар, боломуочуйалар уонна эппиэтинэс ыар таһаҕаһын ылынан баран Россияҕа буола турар саамай кытаанах экономическай уонна финансовай кризис усулуобуйаларыгар республика аҥардас промышленность тутаах салааларын чөлүнэн хаалларбыт эрэ, производство наһаа улаханнык таҥнары түһүүтүн таһаарбат уонна ону туруктаах оҥоруурга уонна үүнэриигэ усулуобуйалары үөскэтэр эрэ буолбакка, ону аһаан алмааһы хостоохун, оттук-энергетическэй комплекс курдук сүрүн туһаайыыларга кыамталары улаатыннарара кыалынна. Плановай-административнай система киэбин алдьаппыт экономикатын структура өттүнэн уларытан тутуу бара турар. Үөскэтиллэр уонна олоххо киллэриллэр саҥа предприятиелар уонна саҥа технологиялар күрэстэһэр дьоҕурдаах бородууксуйалары оҥорон таһаарар кыаҕы биэрэллэр, оннук бородууксуйалардаах Россиятаҕы уонна аан дойдутаҕы рыноктарга тахсартан киһи кыбыстыбат. Биһиги төһө даҕаны ити үлэни саҥа саҕалаабыппыт иһин, киһини эрэннэрэр суол аһыллар.

Олорор дьиэни тутуу, ордук тыа сирин улуустарыгар биирдиилээн дьиэни тутуу курдук олохсуйбут уонна саамай кыһалҕалаах социальнай проблеманы быһаарыыга улахан хамсаһын оҥоһуллуна диэн омуннааһына суох этиэхэ сөп. Национальнай государственнай программаны олоххо киллэрэн туран, республика кэлин икки сылга биир мөлүйүөн кв. м иэннээх дьиэни тутта. Бырааблыа курдук, ити коттеджтыы типтээх, хаһаайыстыбаннай тутуулардаах, үрдүк таһымнаах архитектуралаах, тупсаҕай уонна олус табыгастаах дьиэлэр. Итиниэхэ үбүлээһин араас источниктара — государственнай угуулар, чэпчэтиилэх кредиттэр, суудалар, табаарынай кредиттэр уонна гражданнар тус бэйэлэрин мунньунуулара тардыллаллар. «Сайдыылаах социализм» эпохатын саамай үчүгэй сылларыгар даҕаны ситиччэ олорор дьиэ тутуллубатаҕа.

Ийэ буолууга уонна оҕо аймахха, профессиональнай үөрэхтээһиҥнэ уонна наукаҕа, бары материальнай-финансовай ыарахаттар баалларын үрдүнэн, сайдыы политикатын ырытан оҥорорбут уонна ону утумнаахтык олоххо киллэрэрбит кыалынна. Ол аата дьиэ кэргэни моральнай уонна материальнай өйөөһүн, оҕолору иитии уонна кинилэр талааннарын сайыннарыы, үрдүк квалификациялаах специалистар кадрдарын бэлэмнээһин политикатын сыыйа уонна утумнаахтык быһаарыы, XXI үйэ туруорар көрдөбүллэрин таһымнарыгар тийиэр гына саҥа көлүөнэни бэлэмнээһин.

Тиһэҕэр, аан дойдутаҕы цивилизацияттан ыраах буолан итиэннэ тоталитарнай режим «дьиэ чөкчөҥөтүгэр» биэрбит бэйэтин «состуоҕар» олорор балаһыанньатынан мэлдьитин сылдьыбыт изоляциялааһынтан Саха сирэ төлө көттө. Российскай Федерация тас политикатын чэрчитин иһинэн биһиги олохтообут уонна сайыннарар турар аан дойдутаҕы сибээстэһиилэрбит киһи үлэтин араас эйгэлэригэр аан дойдутаҕы холбоһук уопсай ситиһиилэригэр тийиэр эрэ буолбакка, ону аһаан манна, Хотугу сиргэ, атын дойду капиталын, производство опытын уонна культуратын хардарыта барыстаах усулуобуйаларга тардар кыаҕы биэрэллэр. Ити, мөккүөрэ суох, социальнай-экономическай комплексы реформалааһын, хаалыыны туоратыы суолугар үктэммит, держава хотугу кырыы сирин суруллубатах атаҕастабыллаах сокуоннарынан уонунан сылларга олорбут республикаҕа барыстаах уонна наадалаах.

Билигин баар дьыалалар тустарынан этэрбэр мин олору үлүнирэр, ону аһан кэлин биэс сылга туох оҥоһуллубутун киэргэтэр санаам суох. Республикаҕа, Россияҕа бүтүннүүтүгэр саҥа усулуобуйаларга сыһыаннаан государственнай экономическай, духовнай олоҕу төрдүттэн уларыта тутуу урут биллибэтэх саҥа суолугар тахсыбыт быһаарыллыбатах проблемалар, ситэ оҥоһуллубатах дьыалалар сыыһалар-халтылар тустарынан үөһэ хайы-үйэ этиллэн турар. Ол гынан баран биһиги ирээппитигэр түбэспит эрэйдэртэн-кыһалҕалартан төһө даҕаны дууһа ыалдьыбытын иһин, биһиги илиибитин ыһыктан кэбиһиэ уонна эрэлбитин сүтэриэ суохтаахпыт. Ону аһан эрэл санаабыт, төһө даҕаны оннук чаҕылхай уонна билиҥги олоххо баҕарбыт курдук биллэр-көстөр буолбатаҕын үрдүнэн, дьиҥнээх дьыалаларынан чиҥэтиллэр.

Республика принципиальнай өттүнэн таба суолга турар, итиэннэ онтон туоруур, саҥа уларыта тутууну тэрийэ сатыыр, ону аһан уруккуга төннүү, кэм кэрдии бэрэбиэркэлээһинин дьиҥинэн тулуйбатахха төннүү иэдээни оҥоруон сөп. Политикаҕа уларытыылары киллэрэр, туох ханнык иннинэ ону ордук социальнай туһаайыылаах, аадырыстаах оҥорор, политика уонна хаһаайыннааһын бастатан туруорар боппуруостарын билигин баар усулуобуйалары эрэ буолбакка, ону аһан аспыт сыллар опыттарын уонна практикаларын учуоттаан туран, сөпкө уонна чуолкайдык быһаарар наада. Дьэ биһиги итини ханнык даҕаны саарбаҕалааһына суох оҥоруохпут. Ол гынан баран! Ити туһунан толкуйдаан туран, саҥа буолбатах эрээри наһаа улахан суолталаах санааны этиэҕи баҕарыллыа этэ.

Биллэн турар былаас, ол бары салаалара, правительство уонна Президент тус бэйэтэ республикаҕа дьыалалар билиҥги балаһыанньаларын иһин эппиэттииллэр: кинилэргэ бэрт үгүс бэриллибитэ — кинилэртэн эмиэ элбэх көрдөнүллэр. Ол гынан баран атын эмиэ сөптөөх: ким да сиэбигэр далбаатыыргын кытта дьиктилэри оҥорор аптаах палочка суох. Ол оннугар хас биирдибитигэр дьыалаҕа бэйэни бүтүннүүтүн биэрэргэ, айарга-тутарга, дьиэ кэргэни аһатарга уонна хааччыйарга санныбытыгар төбө, илиилэр, билиилэр, опыт, идэ бааллар. Дьиэ кэргэн — общество ячейката, бигэ дьиэ кэргэн — бигэ государство диэн мээнэҕэ эппэттэр. Қыһамньыларбытын уонна дьулуурбутун холбоон туран эрэ, үлэлиир уонна хамнас аахсар кыахпытын өйдөөхтүк туһанан туран, производствоны, экономиканы инники диэки сыҕарытыахха итиэннэ онон эргитэн олох саҥа хаачыстыбатыгар тийиэххэ сөп. Сокуону таһаарар уонна ситэриилээх былаас эбээһинэһэ — итинник көдьүүстээх үлэҕэ, үлэ киһитин көҕүлээһиннэрин, сатабыллаах буолуутун, ханнык баҕарар үтүө былааннарын уонна дьыалаларын өйөөһүҥнэ анаан бары правовой, тэрээһин уонна салалта усулуобуйаларын тэрийиэхтээх.

Итинэн сибээстээн Президент дуоһунаһыгар кандидаттартан кыһыл көмүс хайаны: сорохторо чэпчэкитик булуллуохтарын сөптөөх остуоруйа миллиардынан солкуобайдарын быһыытынан, атыттара «былааһы былдьаан ылбыт демократтар тугу буортулаабыттарын» түргэнник уонна ситиһиилээхтик көннөрүү рецептэрин быһыытынан эрэниэриилэрин ыраас маннаакка ылбыт биир дойдулаахтарбын, быыбардааччылары, эрдэттэн сэрэтиэҕи баҕарыа этим.

Итинник бутуллуу кутталлаах, республикаҕа уонна республика инники кэскилигэр иэдээннээх. Кэнники диэки хардыы суох. Урукку, ону төһө даҕаны ытыктаабыт иһин, — син биир бэҕэһээҥи күн, онно биир сарсыарда үһуктаат да баар буолуон суоҕа. Биһиги бэйэбит ааспыт кэммитин, онтон туһалаах уонна сэрэтэр уруоктары ылар туһугар, өйдөөхпүтүн сөп уонна өйдөөх тустаахпыт. Ол гынан баран араас быыылартан-майгылартан сибээстээн онтон арахсыбыт сирбитигэр төннөөрү буолбатах. Төһө да ыарахан буолбутун иһин, биһиги инники диэки барыахпытын наада.

Саҥа үйэҕэ дьоһуннук киириэхтээх саҥа Саха сирин саҕаламмыт тутуутун салгыы ыытыы биир наадалаах усулуобуйатын туһунан тохтуубун. Мин Саха Республикатын Конституциятыгар, государственнай суверенитет туһунан декларацияҕа, бас билиини, боломуочуйалары тыырсыы туһунан, экономическай сыһыаннаһыылар тустарынан республика уонна федеральнай былаастар илии баттаабыт документаларыгар киллэриллибит принциптэргэ бэриниилээх буолууну санаан этэбин. Олорго — регион уонна киин өрүттэр хайаларын даҕаны интэриэстэригэр наадалаах федеративнай сыһыаннаһыыларын өйөөһүн төрүтэ уонна мэктиэтэ. Биэс сыллааҕыта Россияҕа биһиги бары умна илик политическай уонна государственнай туруга суох буолуу усулуобуйаларыгар Саха Республикатыгар Президеннээх буолуу институтун үөскэтэр туһунан быһаарыы суос-соҕотох таба суол этэ, диэн тус бэйэм оруолбун дарбатыыта суох этэбин Президент үлэтэ, кини государство саамай үрдүкү салалтатын кытта хардарыта сыһыаннаһыылара республика авторитетынан чиҥэтиллэн биэрэр. Ити авторитеты Российскай Федерацияҕа да, аан дойдутаҕы тэрилтэлэргэ да уонна кыраныысса таһынааҕы лидердэр да билинэллэр уонна ытыктыыллар. Итинэн сибээстээн быыбар иннинээҕи охсуһууга утарсааччы А. Алексеев позицията миэхэ кыайан өйдөммөт. Кини Саха сиригэр Президеннээх буолуу институтун сорунуулаахтык утарарын туһунан хаста эмэ этэн турардаах, ол гынан баран билигин «чопчу быһыымайгы үөскээбититтэн» ити дуоһунас иһин охсуһарга быһаарыммыт. Ити көстөн тахсыбытын курдук политическай оонньуу дуу?

Итинник оонньоохун кутталлааҕа көстөн турар. Государственность өссө күүһүн уонна түргэнин ыла илик хараабылын хачайдаан туран, республиканы уруккуга эргитии, Киин Комитет уонна Госплан өссө умнулла илик үгэстэринэн Москваттан ыйан биэриинэн олорор регионҥа диэри республиканы таҥнары түһэрии. Буолаары буолан, кэнники событиелар Россия киин куоратыгар государственнай политикаҕа сабыдыаллааһын эйгэтин иһин охсуһууга, империялыы улахамсыйыыны ахтан, федеральнай дуогабары да, икки өрүттээх конституционнай-дуогабардаах сыһыаннаһыылары да суох гынарга бэлэм күүстэр баалларын көрдөрөллөр. Москватаҕы үрдүк кабинеттарга быһаарыылары ылыныыга сабыдыаллаах, федеративнай сыһыаннаһыылары бэйэлэрэ туспатык өйдүүр уонна саамай үрдүк таһымҥа урут илии баттаммыт быһаарыылары ревизиялыырга бэлэм чиновниктар элбэхтэр. Итиниэхэ ырылхай холобур — «Россия-Саха алмааһа» АК тула кэнники кэмҥэ оргуйан турбут айдааннар. Ити айдааннар ис биэтэстэрэ көстө сылдьар: алмааһынан эргиниини киин, уонна киин эрэ бэйэтин илиитигэр тутуохтаах, оттон Саха сирэ, уонунан сылларга оҥорбутун курдук, алмааһы хостоотун ээ. Боппуруос тахсан кэлэр: быйыл сайын Уһук Хотугу сир оройуоннарыгар таһаҕаһы эрдэттэн тиэйэн аҕалыыны тэрийиигэ үбү наһаа кэмчилээн биэрии, федеративнай сыһыаннаһыылар кэккэ принципиальнай боппуруостарыгар урут ситиһиллибит тыл тылга киирсиилэргэ атаакалааһын хотугу регионнарга «ким ким буоларын» көрдөрөргө баҕарыы буолбатаҕа буолуо дуо?

Регионнарга сыһыаннаах политикаҕа ханнык эрэ реванш ыларга сананар федеральнай органнар иннилэригэр биһиги республика интэриэстэрин туруулаһыыга уонна көмүскээһиҥнэ кытаанахтык уонна принципиальнайдык турарбыт наада.

Ааспыт биэс сыл түмүктэрин оҥорон туран, Президент быыбарыгар кыттан, республика гражданнара, бары быыбардааччылар, ханнык да политическай санаалаах буолбуттарын иһин, уонунан омуктар бэрэстэбиитэллэрэ олорор бэйэлэрин сирдэрин дьиҥнээх патриоттарын быһыытынан, саҥа үйэни көрсө эрэллээхтик инники диэки барар туһугар кэскилин табатык сыаналаан баар ыарахаттартан уонна хомойуулартан үрдүктүк туруохтаахтар. Биһиги биэс сыл анараа өттүгэр саҕаламмыппытын ситэриэх-хоторуох тустаахпыт. Бары бииргэ, биир өйүнэн-санаанан уонна дьулуурунан олорон, биһиги саҥа Саха сирин тутуохпут.

ХАҺААСТААХ ХААҺАХТАН

Совхоз системата улахан итэҕэстээҕэ

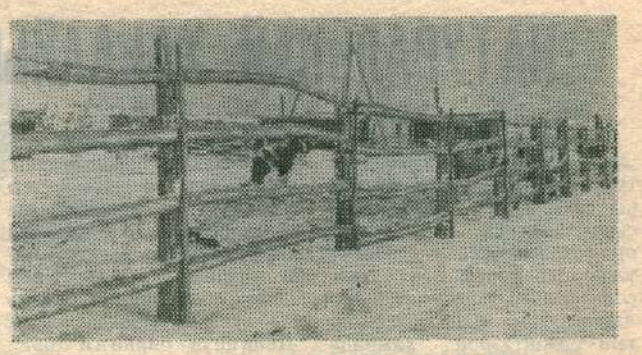

«Нам» совхоз, республика колхозтарын совхоз оҥоруурга тэриллэн, 32 сыл 9 ый олордо. Бу кэм устата араас дьоннор үлэлээбиттэрэ. Кинилэртэн билигин биһиги ортобутугар айылҕа сокуонун быһыытынан сорохторо суохтар.

Ханнык дьоннор үлэлээн ааспыттарын кэнэҕэски көлүөнэ биллин диэн аҕыйах бэлиэтээһиннэри суруйдум. Совхоз системата улахан итэҕэстэрдээх этэ. Маҥнайгытынан, баайы-дуолу ким да бу миэнэ диэн бас билбэт буолан, үлэҕэ-хамнаска ис дуураҺатыттан кыһаллааччы, харыстааччы суоҕа.

Иккиһинэн, дьон барыта үөһээттэн кэлбит былаанҥа хааттаран үлэлиир буолан, хаһаайыстыбаҕа барыстаах өртүн булан-талан айымныылаахтык үлэлээччи суоҕа. Үсүһүнэн, совхоз салалтата үөһээттэн ананан кэлэр, хамаандалыыр-дьаһалымсыйар хайыссхалаах буолан, сүбэнэн барыстааҕын көрөн үлэни тэрийии ардыгар атахтанара. Онон совхознай система ити олорбут кэмиттэн уһуур кыаҕа суох буолан эстибитэ.

1. СОВХОЗ ТЭРИЛЛИИТЭ

1960 сыл кулун тутар 1 күнүгэр Сталин аатынан колхоз совхозка уларытыллан тэриллибитэ. Совхозка 1 Хомустаах уонна Үөдэй нэһилиэктэрэ киирэллэрэ. Партизан, Таастаах нэһилиэктэрэ суох этилэр. Саҥа совхоз директорынан колхоз председателэ Саха АССР Үрдүкү Сэбиэтин депутата Кривошапкин К. И. анаммыта.

Бу кэмҥэ совхозка үлэлээбиттэрэ: Константинов П. И.—партийнай тэрилтэ секретарынан, Бестинов Д. Д.—профсоюзнай тэрилтэ председателинэн, Степанов В. Г.—кылаабынай бухгалтерынан. Кылаабынай специалистарынан үлэлээбиттэрэ: Владимиров П. С.—зоотехник, Гитаулин М. Ф.—агроном, Перевалова Н. П.—ветврач, Григорьев О. И.—инженер. Сүөһү иитиитин уонна хонуу биригэдьиринэн үлэлээбиттэрэ: Яковлев В. А., Винокуров П. Д., Охлопков А. Ф., Говоров М. А., Мохначевскай В. В., Лиханов Н. П., Кривошапкин В. С., Атласов П. И., Муксунов Д. Г., Трифонов И. Ф.

Совхоз маҥнайгы сылын көрдөрүүлэрэ: ынах сүөһү 4276 төбө, о. и. ынаҕа 1637, сылгы барыта 2054 төбө, о. и. биэтэ 857 төбө. Биир ынахтан үүтү ыаһын 1240 кг. От оттоммута 9298 тонна. Таһаҕас автомассыната 11 устуука, трактор барыта 31, бурдук комбайна 5 баара.

Совхоз буолан штатнай расписание быһыытынан элбэх специалистар наада буоллаллар элбэх үлэһиттэр кэлбиттэрэ: бухгалтер Жирков А. М., инженердэр Кулик О., Ощепков М. К., агрономнарынан Еникеев С. М., Барашков П. М., Герасимов И. М., тутуу инженерэ Васильев А. И., зоотехник Федотов А. Я., экономистарынан Ачемасова Т. Г., Артемьев Н. В.

Совхоз буолуу маҥнайгы сылларыгар ферма коллективтарыгар, хонуу үлэтигэр сүөһү иитиитин үлэһиттэрэ, механизатордар тустаах үлэлэригэр кыһамныылаахтык үлэлииллэрэ. Республикаҕа маҥнайгы тэриллибит уонча совхозка рабочайдар хамнас аахсар буоланнар олохторо-дьаһахтара, экономическай-социальнай балаһыанньалара колхозтардааҕар ордук этэ. Онон колхозтары совхоз оҥоруу оччотооҕу республика салалтата, тыа хаһаайыстыбатын министерствотын тыа сирин олоҕо тупсуутугар улахан ситиһиилэрэ этэ.

Совхоз буолаатын кытта, тутууну ыытыыга харчы көрүллэн, уопсай дьиэлэр тутуллан барбыттара. Қыһыл Сыырга маҥнайгы мэндиэмэннээх дьиэ 1963 сыл саҥатыгар тутуллан бүтэн. 16 ыал көһөн киирбитэ. Трактор, автомассыына аҕыйах буолан оту, маһы тиэйиигэ оҕус, ат көлө элбэхтик тутуллара. Қыһын бөһүөлэктэр икки ардыларыгар наар атынан сылдьаллара. Қыһын фермаларга биирдии киһи түөртүү көлөнөн от тиэйэн сүөһүнү аһаталлара.

Партийнай тэрилтэ бары үлэһиттэриттэн государственнай былааны толорууларын кытаанахтык ирдиирэ. Государствоҕа бородууксуйаны туттарыы маҥнайгы уонна бочуоттаах сорудаҕынан ааҕыллара. Үүт ыамын үрдэтэр инниттэн бары фермаларынан аналлаах раздойдар, ынах синньин сылаас уунан сууйуу, массаастааһын көрдөнүллэрэ. Зоотехник Бочкарев Н. Н. айан оҥоһуутунан күөлгэ ойбон иһигэр, тимир оһох туруоран, уотун оттон, ойбон уутун сылытан, сүөһүнү уулатыы—«сылаас ойбон» диэн үлэ улахан хампаанньа бэрээдэгинэн ыытыллара.

Араас үлэҕэ бастыҥ уоппуту олохтоохуҥҥа үлэ күүскэ барара. 1962-63 сылларгар саҕалаан, оту стоговоһунан тиэйии тэриллибитэ. Стоговоз—Мэҥэ-Хаҥалас ороҕуонун механизатордарын айымныыта этэ. От тиэйиитигэр революцияны оҥорбута, онуоха диэри оту сыарҕаҕа илиинэн тиэйэллэрэ. Уһун гына кэбиһиллибит оту троһунан уонна биилээх гимиринэн быһыы олохтоно сылдьыбыта. 1963 сылтан ыла дулҕаны дробилканан үнтүрүттэрэн, буһаран, сүөһүгэ сиэтии олохтоммута.

Дробилка оҥоһуллуон иннинэ уонча киһи кэккэлии туран эрэ дулҕаны сүгэнэн кырбастыыллара. Олохтоох рационализатор-уус Васильев Д. И. дулҕа үнтүрүтэр дробилка оҥорбута, онон сүгэнэн дулҕаны кырбастааһын ууратыллыбыта. Механиктар Лаврентьев И. И., Сергучев Н. Ф. соломо, дулҕа, талах үнтүрүтүллүбүтүн паарынан буһарар оһохтору ыанньык сүөһү турар улахан хотонноргo оҥорон үлэлэппиттэрин түмүгэр сорох фермалар ынахтан 2000 кг үүтү ыыр буолбуттара. Ити кэмнэргэ тракторист Черноградскай Д. Д. талаҕы быстарар тэрили оҥорон, үлэлэтэн, талаҕы уонунан киһи сүгэнэн кэрдиитин солбуйбута.

Бары трактористар, суоппардар путевкаларын киэһэттэн ылан, сарсыарда 5-6 чаастан киэһээ 10-12 чааска дылы үлэлиллэрэ. Совхоз маҥнайгы сылларыгар трактор, автомассыынаҕа тиэйэр-сүөкүүр үлэ илиинэн толоруллара, кэлин погрузчиктары, КУН-нары туттар буолбуттара. Рабочайдар өрөбүлүнэн, ыарыйдахтарына бюллетенинэн туһаммыттара. Уоппускаларын үстүү-иккилии сыл буола-буола «харчынан ылабыт» диэн олох да туһамматтара.

Қолхоз эрдэххэ хотоннор кыайан тутуллубатах буоланнар от тиэллиитэ кыаллыбатынан совхоз сүөһүлэрэ кыра учаастактарынан кыстыыра. Хомустаах сүөһүтэ Кэҥкэмэ кытылыгар, Куччумҥа, Арыы Тиккэ кыстыыллара. Үлэһиттэр онно балаҕан дьиэлэргэ олороллоро, электричество, радио, телевизор суох этэ. Таастаах биригэадэ быһыытынан киирэрэ. Таастаахха сүөһү элбэх этэ, ону Истээххэ, Андылааххa, Чэлгиттэҕэ, Собоһукка, Балаҕан Алааһыгар кыстаталлара. Былыргылыы олороллоро, үлэ да оннук тэриллэрэ. Биир эмэ от тиэйээччи, тас үлэһит, ону кытта биир-икки сүөһү көрөччү баар буолара. Иккиүс ыал буоллахтарына дьуккаахтаһан кыстыыллара. Ынахтарын ойбоҥҥо үүрэн уулаталлара. Маннык олорууга улахан кыһалҕа кыра оҕолоох ыалларга буолара. Оҕо көрөр киһитэ суох сүөсүһүттэр хотоҥҥо үлэлии тахсалларыгар кыра оҕолорун быанан остуол атаҕар баайан баран бараллара. Оттон хаамар оҕолоохтор оҕо таһырдьа тахсыбатын диэн таһырдьаттан ааны баттаталлара.

1965 сыллаахха Андылаахха сүөһү көрөн кыстаан олорор дьуккаахтыы икки ыаллар биэс кыра оҕолору таһырдьаттан маһынан баттатан, бары хотоҥҥо үлэлии барбыттарын кэннэ кыра оҕолор кыраһыын лаампатын тоҕо көтөнөр, уот баран, баһаар буолан, оҕолор бары былдьаммыттара. Ол хомолтолоох түбэлтэ кэнниттэн кыһыҥҥы тымныыга сүөһүлэрин барытын өлөрбүппүт. Өскөтүн үлэтин-хамнаһын совхоз бэйэтэ былаанныыра буоллар сүөһү турар, киһи олорор усулуобуйата суох сиргэ сүөһүнү кыстатыа суох этилэр.

Үөһэттэн былаанналаһын түмүгэр совхозтарга күүс өртүнэн куһу, куруолугу, тойон ыҥырыаны о. д. а. иттэрэ сатыыллара. Үлэҕэхамнаска туох да туһата суох, хата төттөрүтүн буортулаах да үлэни саҥаны айыы, бастыҥ уоппут быһыытынан олоххо киллэрэ сатыыллара. Сибиинньэни, субай сүөһүнү таһырдьа от отууга кыстатыы, түөрт ньирэйи биир ынахха эмнэрии, ньирэйи төрөөтүн кытта аттааһын курдук биһиги тыйыс дойдутугар ханан да сөп түбэспэти олохтуу сатыыллара. Итинник «бастыҥ уоппуту» олохтуурга үүс элбэх семинардар, делегацияларынан өрө-таҥнары сүпсүгүрүү баран аҕай биэрэрэ да, туһата суох хаалан иһэрэ.

1965 сыл кулун тутардааҕы партия Киин Комитетын Пленумун ууруахтарынан тыа хаһаайыстыбатын сайдыытыгар хаһааҥнытааҕар да элбэх үп көрүллүбүтэ. Тыа хаһаайыстыбатын идэтитиигэ киллэриигэ, специалистарынан бөҕөргөтүүгэ улахан дьаһаллар ылыллыбыттара. Совхозтар специалистарыгар хамнастара үрдэтиллибитэ. Ити кэмнэртэн ыла тыа хаһаайыстыбатыгар тутууну ыытыыга, техниканы атыылаһыыга харчы көрүллүүтэ улааппыта. Тыа хаһаайыстыбатын бородууксуйатын государствоҕа туттарыы сыаната улааппыта. Совхозтар экономическай балаһыанньалара туруктаах буоларыгар улаханнык көмөлөспүтэ.

Совхозка маҥнайгы сылларыгар директордарынан үлэлээбиттэрэ: Табунанова П. Е., Чээрин П. И., Петров С. Ф., профком председателлэринэн—Константинов С. И., Никитин В. И., кадр отделыгар—Ушницкай Н. П., Титова А. С., Колесов Н. С., Прокопьева А. Н. Байыаннай учуот инспекторынан Васильева Е. Н. үлэлээбитэ. Қылаабынай инженердэринэн—Стариков Г. А., Уваров Н. М., механиктарынан гараж сэбиэдиссэйдэринэн—Данилов И. И., Охлопкова А. П., Сысолятин Н. Ф., Прокопьев К. Н., Посельскай М. Г., Бутенко А. А., агрономнарынан — Никифоров П. И., Иванова Л. П., Посельская Г. В., кылаабынай агрономнарынан —Барашков П. М., Герасимов И. М., ветврачтарынан —Перевалова Н. П., Артемьева П. У., Федотов Д. М., Иванов Н. С. Гуляева К. С., кылаабынай экономистарынан— Ачемасова Т. Г., Артемьев Н. В., Скрябин Т. А., бухгалтердарынан —Охлопков Е. С., Иванов Н. И., Рыкунов С. С., Лаврентьева М. И., Артемьев Д. Н., Суздалова Р. Г., Заболоцкая А. П., Егоров И. Е., Ядреева М. Ф., Лаврентьев Г. Г., Ильина М. И., Кривошапкина О. В., Ермолаева А. В., Кокорев Г. С., Тимофеева А. И., Эверстова В. А., нефтебазаҕа сэбиэдиссэйдэринэн Харитонов И. В., Сивцев Н. И., Петров С. У., киин ыскылаат сэбиэдиссэйдэринэн — Муксунов Д. А., Трапезников Т. И., Соловьев П. Е., партком секретардарынан—Эверстов В. Е., Заболоцкай М. С.

Иван ГЕРАСИМОВ,
СР үтүөлээх агронома.

(Салгыыта бэчээттэниэ).

КОНФЕРЕНЦИЯҔА ЫҢЫРАБЫТ

1997 сыл тохсунньу 8—9 күннэригэр Нам орто оскуолатын актовай саалатыгар **«Аныгы оскуола сүҥкэн сайдыытын концепцията уонна өй-санаа, сиэр-туом, үгэстэр, үөрэҕирии»** —диэн республиканскай научнай-практическай конференция буолар. Конференцияҕа үөрэх Министерствотын, СГУ, культура колледжын, учууталлар идэлэрин үрдэтэр институт үлэһиттэрэ, норуот эмчиттэрэ, улуус оскуолатын учууталлара кыттыыны ылаллар.

КОНФЕРЕНЦИЯ ПРОГРАММАТА

Тохсунньу 8 күнэ

9ч.10м.—10ч. — регистрация.
10ч. — Пленарнай мунньах (сүрүн дакылааттар).
14ч.—15ч. — Декоративнай искусство быыстапкатын аһыы.
15ч.—17ч. — Пленарнай мунньах салгыыта.
18ч.—20ч. — Ыҥырыллыбыт ыалдьыттар улуус олохтоохторун, учууталларын «Санаа атастаһыытын киэһэтигэр» ыҥыраллар.

Тохсунньу 9 күнэ

9ч.—13ч. — Секцияларынан үлэ.

Маннык секциялар үлэлиэхтэрэ:

I секция: «Аныгы оскуола уонна үөрэхтээһин»
II секция: «Төрүт культураны үөрэтии ньымалара»
III секция:«Норуот эмчиттэрэ уонна эмтээһин»
IV секция: «Норуот декоративнай искусствота уонна национальнай музейдары тэрийии».

Улуустааҕы үөрэх управлениета.

НАТУРАЛЬНАЙ ХАҺААЙЫСТЫБА—ЭСТИИ СУОЛА

КИМ ХАЙДАХ САНЫЫРЫНАН

Биһиэхэ реформа саҕаланыытыгар «Байыҥ!» диэн саарбах, быһаччы эттэххэ, киһи ингэтин эрэ көбүтэр лозунг дорҕоонноохтук быраҕыллыбыта. Ити туох да улахан быһаарыыта суох лозуну дьон хайдах баҕарар ньыманан байарга сөп эбит диэн ылыммыта. Ордук сиэр майгы өттүнэн улахан туормаһа суох дьон өттө ити үөскээбит түгэни туһана охсоп хаалыахха диэн өйдөбүлүнэн салайтаран, тыа сиригэр общественнай баайы—сир быйаҥнаах өттүн техника саҥатын, сүөһү бөдөҥүн, үрдүк бородууксуйаны биэрэрин үллэстэн ылбыттара. Дьон кыаммат, билсиитэ-көрсүүтэ суох өттө сир куһаҕаныгар, сүөһү кыратыгар тиксибиттэрэ, техниканы олох да ылбатахтара. Онон хара маҥнайгыттан тэҥэ суох балаһыанньа үөскэтиллибитэ.

Итинник дьаһаныы түмүгэр совхозтар биирдэ ыһыллан хаалбыттара, хайа да общественнай систиэмэҕэ бородууксуйаны биэрбэт натуральнай хаһаайыстыбалар үөскэтиллибиттэрэ. Билигин тыа сирин үксүгэр бэйэлэрин эрэ этинэн, үүтүнэн хааччыллар итинник хаһаайыстыбалар ахсааннара элбэх, биир эмит сүөһүнү, аҕыйах литр үүтү атыылыыр эрэ кыахтаахтар уонна конкуренцияны тулуйар кыахтара суох. Ол иһин республикаҕа 372 бааһынай хаһаайыстыбата ол иһигэр 1995 сылга 56 хаһаайыстыба эһиннэ. Натуральнай хаһаайыстыба куруук итинник эстэ-быста түрарын, аҕыйах баай хаһаайыстыбаны үөскэтэрин, тыа сиригэр буржуазия кылааһа үөскэтиллэрин Аан дойду практиката көрдөрөр. Натуральнай хаһаайыстыбаны тэрийэн тыа хаһаайыстыбатын сайыннарыам, дьон олоҕун тупсарыам диэн суоттаныы, сымнатан эттэххэ, харылҕан буолуу чахчыта.

Совхозтар эстибиттэрин түмүгэр элбэх баай ыскайданна, Мөлүйүөнүнэн суммаҕа тутуллубут сабыс саҥа улахан хотоннор баҕаналара эрэ чороһон туран хаалларыллар. Республика үрдүнэн элбэх үбү-харчыны ороскуоттаан, эрэй бөҕөнөн оҥоһуллубут база хоро таһыллыбытын аҕан-суоттаан көрөр буоллар, реформа түмүгүн киһи үчүгэйдик өйдүө этэ да, билиҥҥи салалта онно эрэ кыһаммат. Ким да эппиэттээбэт «үтүө» үйэ үөскээтэ. Ити, биллэн турар, дьиссипилиинэни, бэрээдэги сатарытар күүс буолан иһэр.

Ити түмүгэр тыа хаһаайыстыбата өтөрүнэн өнүйбэт курдук кэбиннэ. 1995 сыл түмүгүнэн тыа хаһаайыстыбатын валовой бородууксуйата, тэҥнэниллэр сыананан аахтахха, 23 сыл анараа ааспыт өттүнээҕи көрдөрүүгэ, ынах сүөһү ахсаана бары хаһаайыстыбаларга 27 сыллааҕы көрдөрүүгэ таҥнары бардылар. Аҥардас кэнники биэс сылга ынахтан үүтү ылыы 515 киилэнэн, туттарыллар сүөһү орто ыйаанына 46 киилэнэн таҥнары түстэ.

1995 сыл түмүгүнэн эргийиигэ сылдьар 30 тыһыынча гектар бааһына араас бириинэнэн туһаныллыбакка хаалла. Саатар бэлэм, баар бааһынаны туһаммат кыахха киирии бу чахчы кэхтии көстүүтэ буоларын ким баҕарар өйдүөн сөп этэ. Ити кэнниттэн , соторутааҕыта оҥоһуллубут «Бурдук—2000 сыл» диэн программа туоларыгар суоттаныахха сөп дуо?

Реформа кэмигэр тыа хаһаайыстыбатын структуратын эҥин араастаан «Алаас» эҥин диэн сэргэх ааттаах улахан толкуйа суох уларыта-тэлэритэ сатааһын ночооттон атыны аҕала илик. Үгүс өттүгэр итилэр хаһаайыстыбаларга бэриллиэхтээх үп кэмэ-томо суох ыскайданар тэрилтэлэриэн буоллулар.

Итинник политика түмүгэр тыа нэһилиэнньэтин олоҕо улаханнык мөлтөөтө, дьөссө мөлтүүр кыахтанна. 1990-1995 сс. тыа хаһаайыстыбатын үлэһиттэрин орто хамнаһа 1955 төгүл улаатта. Оттон сүрүн аһылык, таҥассап, өҥөлөр сыаналара 10 тыһыынчаттан тахса төгүл улааттылар. Итинтэн көстөрүнэн хамнас улаатыыта сыана улаатыыттан биэс төгүл кэрииҥинэн хаалла. Бу Россия киэҥ эйгэтигэр дэҥнэ көстөр түбэлтэнэн буолар.

Республика норуотун хаһаайыстыбатын бары салаларыттан тыа хаһаайыстыбатын эрэ үлэһиттэрин хамнастара кыра.

Салгыытын 4 стр. көр.

НАТУРАЛЬНАЙ ХАҺААЙЫСТЫБА—ЭСТИИ СУОЛА

(Иннин 3 стр. көр)

ҺайыҺ маҥнайгы күүнээҕи туругунан үлэһиттэр ыйдааҕы орто хамнастара 1989 сылы кытта тэҥнээтэххэ промышленноска 6 төгүл улааппыт уонна 2781 тыһ. солкуобайга тэҥнэспит буоллаҕына, тыа хаһаайыстыбатын үлэһиттэрин хамнаһа 3,4 төгүл улаатта. Урут 1989 сыллаахха тыа хаһаайыстыбатын үлэһиттэрин орто хамнастара промышленность үлэһиттэрин хамнастарын 68,2 бырыһыаныгар тэҥнэһэр буоллаҕына, билигин 38,2 бырыһыаныгар эрэ тэҥнэһэр буолла.

Итиҥ үрдүнэн сорохтор сүөһүлэрэ-астара элбээтэ, тыа дьоно байылыаттык олорор буоллулар диэллэр. Кырдьык аҕыйах киһи урукутааҕар үчүгэйдик олорор буоллулар. Оттон нэһилиэнньэ үгүс өттүн олоҕо хайа баҕарар өттүнэн лаппа мөлтөөбүтүн мэлдьэһэр табыгаһа суоҕа көстөн турар.

Билигин киһи үксэ урут булуммут, хаччыммыт сэбин-сэбиргэлин, малын, таҥаһын-сабын туттан тиийэн кэллэ. Урукку үөрэммит үгэһинэн үлэлии-хамсыы сатыыр, ол иһин силбэһэн олороллор, ханна барыахтарай. Инники өттүгэр үп-харчы бэриллиитэ улааппатаҕына тыа дьонун олоҕо-дьаһаҕа дьессө мөлтүүр кыахха киирэн иһэрин кырдьыгынан кэпсиир кэм-кэрдии кэллэ диэн этиэххэ наада.

Дьиҥинэн билиҥҥи баар совхозтар, агрофирмалар бэйэлэрин ис хоһооннорунан дьиҥнээх колхозтар буоллулар. Инники өттүгэр ити колхозтары — коллективнай хаһаайыстыбалары ыспат, сайыннарар курдук дьаһаллары ылар эрэ көдьүүстээх буолуоҕа. Хайа баҕарар дойдуга, олох бэйэтэ көрдөрүнэн, улахан производственнай тэрилтэ эрэ саҥа технологияны киллэрэр, пленнной үлэни ыытар, улахан уу систиэмэлэрин оҥорор, тутар, үлэлэтэр кыахтаах. Капитализм биир уратытынан үлэтэ суох буолуу социальнай иэдээнэ буолар, маны хайа да дойду билиммэт буолар кыаҕа суох. Тыа сиригэр үлэнэн хаччыйар олус тоҕоостоох тэрилтэнэн колхоз буолара көстөн турар.

Дьиҥинэн урут Американы кытта күрэс былдьаһан сэрии сэбин олус элбэхтик ороскуосу көрсөн, оҥорон, үп-харчы тиийбэтин кыһалҕатыттан государство баанынайы нолуогунан эҥин тууйан колхозтар куруук мөлтөх курдук көстөллөрө, колхозтаахтар куһаҕаннык олороллоро. Ол иһин колхозҺу дьон сөбүлээбэт. Манна колхоз олох буруйа суох. Дьиҥэр колхоз—хаһаайыстыба олус табыгастаах көрүгэ, кини үчүгэйин, кыаҕын ситэри туһаннахха кризистэн түргэнник тахсыахха сөп этэ. Колхозтар сэрии кэмиҥэр армияны, нэһилиэнньэни аһылыгынан хаччыйа олорбуттара. Ол сахха оннооҕор оҕо, дьахтар кыһыл илиитинэн үлэлиирин саҕана.

Итинэн таарыйа эттэххэ бу соторутааҕыта тыа хаһаайыстыбатын министерствота, ас-үөл диэн эбэн аатыаҕы киһи санаата буолбат, дотация харчытын сүөһү төбөтүгэр биэрэр курдук дьаһайыстыбын олус дьиктиргээтим. Аан дойдуга ханна баҕарар туттарыллар бородууксуйа иһин дотацияны оҥороллор, сүөһү көҥдөй көхсүгэр харчы биэрбити кстэ илик этим. Элбэх сүөһүлээх баанынай хаһаайыстыбата сүөһүтүн төбөтүгэр харчы ылан баран, бородууксуйатын олох да туттарыа суоҕун эмиэ сөп. Кураан буоллаҕына сүөһүтүн өлөрөргө күһэллэр, этин атыылаан харчыланан ыарахан дьыл кыһалҕатын туоруургар тирэх эмиэ буолуон сөп этэ, сүөһүтүн аҕыйаттаҕына бу киһи олох илии соттон хааларыгар тиийэр буолбат дуо? Техника, уматык атыытынан хаччахтаһар мачайа, эрэйэ бэрт буолуоҕа, ол иһин кыаттарыа да суоҕа. Хайа уонна аҕыйах төбөҥү тутан, кинитэн элбэх бородууксуйаны ылар иһин үлэ барыахтаах этэ дии? Биһиэнэ барыта хайдах итинник таҥнары тахса турара бэрдэй?

Түмүктээн эттэххэ, кризистэн тахсар, тыа дьонун олоҕун көнөрөр уталытыллыбат дьаһаллар ылыллаллара тирээн кэллэ.

Николай ЛУКИН.
Дьокуускай к.

Тапталлаах уолбут, сиэммит, бырааппыт, убайбыт, аймахпыт

ЖИРКОВ
Андрей Степанович

эдэр сааһыгар хомолтолоохтук өлбүтүнэн ийэтигэр Жиркова Мария Васильевнаҕа; эбэтигэр, эһэтигэр, чугас аймахтарбытыгар дириҥ кутурҕаммытын биллэрэбит.
Намтан Филипповтар, Тимофеевтар, Арбынтан Ивановтар, Бугаевтар, Көбэкөнтөн Жирковтар.

Таптыыр оҕом, сиэммит, бырааппыт, убайбыт

АНДРЕЙ

күн сириттэн эдэр сааһыгар соһумардык барбытынан дириҥник курутуйан туран бары билэр дьоммутугар, аймахтарыгар, биргэ үөрэммит табаарыстарыгар биллэрэбит.
Ийэтэ, эбэтэ, эһэтэ, бары чугас аймахтара.

Таптыыр эдьиийбитигэр Мария Васильевнаҕа, бары аймахтарбытыгар бырааппыт, убайбыт

АНДРЕЙ

биһиги кэккэбититтэн хомолтолоохтук барбытынан дириҥ кутурҕаммытын биллэрэбит.
Намтан Старостиннар, Ядрихинскайдар, Бөтүгүтэн Необутовтар, Филипповтар.

Таптыыр оҕобут, бырааппыт, убайбыт

СОЛОВЬЕВ
Николай Михайлович

1996 сыл ахсыннаы 30 күнүгэр эдэр сааһыгар соһумардык өлбүтүн бары билэр дьоммутугар, аймахтарбытыгар, биргэ үөрэммит табаарыстарыгар дириҥ кутурҕанынан иһитиннэрэбит.
Ийэтэ, аҕата, эдьиийдэрэ, убайдара, күтүөтэ саҥаһа, балыстара, бырааттара.

Күндүтүк саныыр бырааппыт, убайбыт

СОЛОВЬЕВ
Коля

эдэр сааһыгар соһуччу өлбүтүнэн ийэтигэр, аҕатыгар, биргэ төрөөбүттэригэр дириҥ кутурҕаммытын биллэрэбит.
Арбынтан Григорьевтар, Петуховтар, куораттан Степановтар, Хоннар, Намтан Тоскиннар.

Тапталлаах бырааппыт, убайбыт, аймахпыт

СОЛОВЬЕВ
Коля

эдэр сааһыгар хомолтолоохтук өлбүтүнэн ийэтигэр, аҕатыгар, биргэ төрөөбүттэригэр, аймахтарбытыгар, бары билэр дьоммутугар дириҥ кутурҕаммытын биллэрэбит.
Намтан Филипповтар, Тимофеевтар, Арбынтан Ивановтар, Жирковтар.

Күндү эдьиийбитигэр Соловьева Елизавета Алексеевнаҕа, балтыбытыгар Жиркова Мария Васильевнаҕа тапталлаах оҕолоро

СОЛОВЬЕВ Коля,

ЖИРКОВ Андрей

хомолтолоохтук өлбүттэринэн дьиэ кэргэттэригэр, бары аймахтарыгар дириҥ ыар кутурҕаммытын биллэрэбит.
Көбөкөнтөн аймахтаргыт Жирковтар, Мария Копырина.

Арбын нэһилиэгин олохтоох дьаһалтата ахсыннаы 30 күнүгэр дьиикэй быһыылаанна өлбүт уолаттар

ЖИРКОВ Андрей.

СОЛОВЬЕВ Коля

төрөппүттэригэр, аймахтарыгар, табаарыстарыгар дириҥ кутурҕанын биллэрэр.

Биһиги кэккэбититтэн соһумардык суох буолбут табаарыстарбыт

СОЛОВЬЕВ Коля,

ЖИРКОВ Андрей

төрөппүттэригэр, аймахтарыгар, чугас дьонноругар Арбын нэһилиэгин ыччаттара дириҥ хомолтобутун тиэрдэбит.
Ыччат түмсүүтэ, табаарыстара.

Намнааҕы ветуправление коллектива управление бухгалтера Васильева Л. А. тапталлаах ийэтэ

АТЛАСОВА
Матрена Васильевна

өлбүтүгэр дириҥ кутурҕанын тиэрдэр.

Улуспо бырабылыанньата, профкома бэйэлэрин үлэһиттэригэр Сивцева Анастасия Агеевнаҕа, Лукин Валерий Федоровичка таптыыр ийэлэрэ

АТЛАСОВА
Матрена Васильевна

уһун ыарахан ыарыыттан өлбүтүнэн дириҥ кутурҕаннарын тиэрдэллэр.

Салбаҥ нэһилиэгин олохтоох дьаһалтата уонна олохтоохторо үлэ, тыыл ветераныгар Сивцев Агей Ивановичка, оҕолоругар, сиэннэригэр тапталлаах кэргэнэ, ийэлэрэ, эбэлэрэ, тыыл, үлэ ветерана

АТЛАСОВА
Матрена Васильевна

ыараханнык ыалдьан өлбүтүнэн дириҥ кутурҕаннарын биллэрэллэр.

Салбаҥ олохтооҕо, үлэ уонна тыыл ветерана

АТЛАСОВА
Матрена Васильевна

уһун ыарахан ыарыыттан өлбүтүнэн оҕолоругар, аймахтарыгар дириҥ кутурҕаммытын биллэрэбит.
Семеновтар, Даниловтар, Атласовтар, Сивцевтэр, Сергучевтар.

Таптыыр кэргэним, аҕабыт, эһэбит Партизан олохтооҕо пенсионер

СИВЦЕВ
Михаил Иннокентьевич

соһумардык өлбүтүнэн аймахтарыгар, табаарыстарыгар дириҥник курутуйан туран иһитиннэрэбит.
Кэргэнэ, оҕолоро, сиэннэрэ.

Күндү уолум, бырааттым, убайбыт

СИВЦЕВ
Михаил Иннокентьевич

соһумардык 1997 с. тохсунньу 2 күнүгэр өлбүтүнэн кийиппитигэр Александра Васильевнаҕа, оҕолоругар, сиэннэригэр, бары аймахтарбытыгар дириҥ кутурҕаммытын биллэрэбит.
Ийэтэ, убайа, биргэ төрөөбүттэрэ.

Партизан олохтоох дьаһалтата, нэһилиэк кырдьаҕастарын сэбиэтэ үлэ ветерана

СИВЦЕВ
Михаил Иннокентьевич

соһумардык өлбүтүнэн кэргэнигэр Александра Васильевнаҕа, оҕолоругар, сиэннэригэр уонна аймахтарыгар дириҥ кутурҕаннарын биллэрэллэр.

Правление, профком и совет ветеранов Намского улусПО в связи с кончиной после продолжительной тяжелой болезни ветерана труда пенсионера

ОСТАПОВА
Анатолия Константиновича

выражают глубокое соболезнование жене Корытниковой Вере Ивановне, детям и близким.

Таптыыр аҕабыт, эһэбит, үлэ, тыыл ветерана Нам улууһун хас да төгүллээх чемпион сылгыыта, композитор Захар Винокуров биргэ төрөөбүт быраата

ВИНОКУРОВ
Василий Порфирьевич

ахсыннаы 28 күнүгэр уһун ыарахан ыарыыттан өлбүтүн бары аймахтарбытыгар, билэр дьоммутугар дириҥник курутуйан туран иһитиннэрэбит.
Қыыһа, күтүөтэ, уолаттара, кийиттэрэ, сиэннэрэ.

Убаастыыр, ытыктыыр киһибит, наставникпыт, үлэ, тыыл ветерана

ВИНОКУРОВ
Василий Порфирьевич

уһун ыарахан ыарыыттан өлбүтүнэн оҕолоругар, сиэннэригэр, аймахтарыгар дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит.
Аппааныттан Макаровтар.

Убаастыыр, ытыктыыр кырдьаҕас күтүөппүт, үлэ уонна тыыл ветерана

ВИНОКУРОВ
Василий Порфирьевич

уһун ыарахан ыарыыттан өлбүтүнэн кини оҕолоругар дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит.
Намтан, Үөдэйтэн Эверстовтар.

Таптыыр убайым, таайбыт, үлэ уонна тыыл ветерана

ВИНОКУРОВ
Василий Порфирьевич

уһун ыарахан ыарыыттан өлбүтүнэн кини оҕолоругар, кийиттэригэр, сиэннэригэр дириҥ кутурҕаммытын биллэрэбит.
Аппааныттан Решетниковтар.

Күндү кыыспытыгар Винокурова Туйаара Егоровнаҕа, күтүөппүтүгэр Винокуров Порфирий Васильевичка сиэннэрбитигэр тапталлаах аҕалара, эһэлэрэ үлэ, тыыл ветерана

ВИНОКУРОВ
Василий Порфирьевич

ыарахан ыарыыттан өлбүтүнэн дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит.
Графтан Охлопковтар.

Ис дьыала Нам улууһунааҕы отделын коллектива отдел сотрудника Винокуров П. В. таптыыр аҕата

ВИНОКУРОВ
Василий Порфирьевич

ыарахан ыарыыттан өлбүтүнэн дириҥ кутурҕаннарын тиэрдэллэр.

Хатыҥ Арыы дьаһалтата, ветераннар сэбиэттэрэ, оҕо садын коллектива нэһилиэк олохтооҕо тыыл ветерана

ВИНОКУРОВ
Василий Порфирьевич

өлбүтүнэн оҕолоругар, сиэннэригэр, чугас дьонугар дириҥ кутурҕаннарын биллэрэллэр.

Убаастабыллаах саҥаспыт

НЕУСТРОЕВА
Мария Васильевна

уһун ыарахан ыарыыттан өлбүтүнэн оҕолоругар, сиэннэригэр дириҥ кутурҕаммытын биллэрэбит.
Намтан Слепцовтар, Кривошапкиннар.

Көбөкөн орто оскуолатын администрацията, профкома педагогическай үлэ ветерана

НЕУСТРОЕВА
Мария Васильевна

ыарахан ыарыыттан өлбүтүнэн оҕолоругар дириҥ кутурҕаннарын тиэрдэллэр.

Күндү эдьиийбитигэр, балтыбытыгар Надеждаҕа тапталлаах кэргэнэ, сиэммитигэр Феняҕа тапталлаах аҕата

НОВГОРОДОВ
Иван Владимирович

хомолтолоохтук өлбүтүгэр дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит.
Намтан Федоровтар.

Кийиппитигэр, дьүөгэбитигэр Надежда Ивановна Новгородованаҕа, оҕобутугар Феняҕа, аҕа табаарыстарбытыгар Владимир Дмитриевич, Ксения Гаврильевна Новгородовтарга, биргэ төрөөбүттэригэр, аймахтарыгар таптыыр кэргэнэ, аҕата, уоллара, убайдара, бырааттара, аймахтара

НОВГОРОДОВ
Иван Владимирович

ахсыннаы 31 күнүгэр хомолтолоохтук өлбүтүнэн дириҥ кутурҕаммытын биллэрэбит.
Баишевтар, Жирковтар, Протопоповтар, Полищикова В. Н., Федоровтар, Сидоровтар, Ушницкайдар.

Намнааҕы ветеринарнай управление коллектива Салбаҥнааҕы ветучаастак фельдшеригэр Новгородова Н. И. тапталлаах кэргэнэ

НОВГОРОДОВ
Иван Владимирович

соһумардык өлбүтүгэр дириҥ кутурҕанын тиэрдэр.

Салбаҥ нэһилиэгин дьаһалтата, совхоз дирекцията, нэһилиэк олохтоохторо Надежда Ивановнаҕа, кырачаан Феняҕа таптыыр кэргэнэ, аҕата, Владимир Дмитриевич, Ксения Гаврильевна Новгородовтарга уонна кинилэр оҕолоругар тапталлаах оҕолоро, биргэ төрөөбүттэрэ

НОВГОРОДОВ
Иван Владимирович

күн сириттэн хомолтолоохтук барбытынан дириҥ кутурҕаннарын тиэрдэллэр.

---

1 Хомустаах олохтоох дьаһалтата, ОДъКХ-та хаһаайыстыба үлэһитигэр Ядреев Михаил Павловичка күндүтүк саныыр бырааата

ПЕСТРЯКОВ
Никита Васильевич

армияҕа сулууспалыы сылдьан хомолтолоохтук өлбүтүгэр дириҥ кутурҕаннарын тиэрдэллэр.

Үөдэй олохтоох дьаһалтата, коллективнай предприятие салалтата

ПЕСТРЯКОВ
Никита Васильевич

Сэбиленнилээх Күүстэргэ сулууспалыы сылдьан хомолтолоохтук өлбүтүгэр төрөппүттэригэр, биргэ төрөөбүттэригэр, аймахтарыгар дириҥ кутурҕаннарын тиэрдэллэр.

Үөдэй олохтоохторугар Елизавета Павловна, Василий Никитич Пестряковтарга Хабаровскай куоракка 87561 нүөмэрдээх байыаннай чааска сулууспалыыр тапталлаах уоллара

ПЕСТРЯКОВ
Никита Васильевич

өлбүтүнэн дириҥ кутурҕанын тиэрдэр.
Намнааҕы военкомат.

Ветераннар улуустааҕы сэбиэттэрэ Аҕа дойдуну көмүскүүр Улуу сэрии актыыбынай кыттыылааҕа, Нам улууһун Бочуоттаах гражданина

СОЛОВЬЕВ
Прокопий Дмитриевич

өлбүтүнэн оҕолоругар, сиэннэригэр, бары аймахтарыгар дириҥ кутурҕанын биллэрэр.

Редактор В. Г. КАСЬЯНОВ.

ОТДЕЛЛАР информация, сурук; төрүт культура —21496, иллюстрация уонна реклама (секретариат) — 21640, Бухгалтерия — 21141. «Нам» телерадиостудия — 21632.

«Эҥсиэли»—Нам улууһун хаһыата; 678040, Саха Республиката, Нам с., Октябрьскай уул. 1.
Учредителлэр: Нам улууһун дьаһалтата, «Саха-полиграфиздат» национальнай компания.
С. Р. бэчээт уонна маассабай информация көҥүлүн көмүскүүр региональнай инспекциятынан регистрацияламмыт № Я 0085.

Нам улууһун типографията: 678040, Нам с., Ленскэй уул., 85.
Формата А3. Кээмэйэ 1,0 бэч. лист. Нэдиэлэҕэ үстэ тахсар. Индексэ 54889. Тираһа 2167.
Бэчээттэннэ 05.01. 97 с. Сакааһын №-рэ 1.

Сурукка ааккытын-суолгутун, үлэҕитин, дьиэҕит аадырыһын чуолкай ыйыҥ.
Автор этэрэ мэлдьи хаһыат санаатыныын бинир буолуохтаах диэн буолбат.